

Mor Salomó Marquès, el pedagog que va rescatar la memòria dels mestres exiliats

El professor emèrit de la Universitat de Girona i Premi d'Honor del Diari de Girona va dedicar la vida a l'educació, la recerca històrica, l'escoltisme, els drets humans i la defensa d'una escola crítica i democràtica

Mestre, pedagog i investigador, fill de mestra, va entendre sempre l'educació com una eina d'alliberament personal i col·lectiu. Aquesta mirada va travessar tota la seva vida professional i pública: des de l'escola i la universitat fins a l'escoltisme, el món parroquial, Justícia i Pau, la pedagogia crítica i la defensa dels drets humans. Vinculat estretament als Minyons Escoltes al llarg de tota la seva vida, va fer seves tres grans passions que marcarien el seu recorregut: país, fe i educació. La seva aportació més reconeguda va ser la recuperació de la memòria dels mestres republicans represaliats i exiliats després de la Guerra Civil. Les seves recerques van ajudar a posar nom, context i veu a una generació de docents que va defensar una escola moderna, crítica i democràtica i que, després de la victòria franquista, va patir la presó, la depuració professional, l'exili o el silenci. Aquesta feina el va convertir en una figura imprescindible per entendre l'impacte de la repressió sobre l'escola catalana i la pèrdua que va suposar per al país. La trajectòria de Marquès havia rebut en els darrers mesos diversos reconeixements públics. El novembre passat va rebre el Premi d'Honor dels Premis Diari de Girona, celebrats a l'Auditori-Palau de Congressos de Girona. El jurat en va destacar la dimensió humana i acadèmica, així com una vida marcada pel compromís fundacional amb l'educació, el món parroquial, l'escoltisme i els drets humans, especialment des de Justícia i Pau Girona. Durant la gala, el president del jurat, Joaquim Nadal, va subratllar que Marquès tenia "una dimensió més enllà de Girona" i el va definir com "un referent en el món pedagògic a Catalunya i un acadèmic reconegut a tot el món". Nadal també va posar en relleu la seva vinculació amb el projecte universitari gironí, des del Col·legi Universitari fins a la creació de la Universitat de Girona, i la seva vocació de servei en àmbits diversos de la vida social i cultural del país. Pocs mesos després, el 8 de maig d'aquest any, Girona li va retre un nou homenatge a l'auditori Josep Irla, en un acte organitzat pel Nucli Paulo Freire de la Universitat de Girona sota el títol 'Salomó Marquès: Educació, Memòria i Democràcia'. La trobada va omplir la sala i va reunir una àmplia representació institucional, acadèmica i social. L'acte va servir per expressar un agraïment col·lectiu a la seva trajectòria acadèmica, humana i social i a la seva aportació decisiva al pensament pedagògic i a la vida cívica i cultural de les comarques gironines. Aquell homenatge també va posar en valor la seva dedicació a la divulgació del pensament de Paulo Freire i la seva aplicació a la renovació educativa. S'hi va projectar un documental dedicat a Marquès i s'hi van interpretar peces musicals a càrrec de Pau i Marc Marquès, nebots de l'homenatjat. També hi van intervenir persones vinculades al món educatiu, a la recerca i al seu entorn personal, que van repassar la seva trajectòria i el seu compromís amb la memòria històrica i la pedagogia crítica. La vida de Marquès va estar marcada des de ben aviat per l'educació i la formació humanística. Va estudiar al Cor de Maria i als Maristes Col·legi Immaculada. Entre el 1959 i el 1966 va passar pel Seminari de Girona, on va estudiar Teologia i va ser ordenat sacerdot. El 1972 se'n va anar a Roma per estudiar Pedagogia a la Universitat Pontifícia Salesiana i, un any després, va demanar la secularització i va tornar a Girona, on va cursar Ciències de l'Educació al Col·legi Universitari de Girona. El curs 1977-1978 va presentar la tesina, basada en la transcripció i l'estudi d'un segon volum inèdit de les Instruccions de mossèn Baldiri Reixac, localitzat al Seminari Diocesà. Aquell mateix any va guanyar una plaça d'ajudant al Departament de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona. El 1981 va llegir la tesi, centrada en l'estudi de l'ensenyament a Girona al segle XVIII. Marquès també va tenir un paper molt actiu en la creació de la Universitat de Girona el 1991 i va ser degà de la Facultat de Ciències de l'Educació entre el 1991 i el 1994. Va ser el primer catedràtic de la Facultat d'Educació i Pedagogia, amb un projecte de recerca sobre l'exili dels mestres després

de la victòria de Franco i de la derrota de la democràcia i el catalanisme. El curs 2006-2007 va ser nomenat professor emèrit de la UdG. Autor de nombroses publicacions i llibres, va centrar bona part de la seva producció en l'escola republicana, l'exili del magisteri de Catalunya i l'escola franquista. Entre les seves obres destaquen 'L'exili dels mestres', 'Els mestres de la República' i 'Mare de Déu, quina escola!', aquestes dues últimes escrites amb Raimon Portell. També va publicar articles acadèmics, va dirigir tesis doctorals i va col·laborar amb diverses institucions, entre les quals la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana i el Museu Memorial de l'Exili de la Jonquera. Una altra fita important en el reconeixement públic de Marquès va ser la presentació, el 2012, de la biografia 'Salomó Marquès i Sureda "En Mon"'. Aproximació biogràfica', escrita pel seu col·lega i amic Xavier Besalú per encàrrec de l'associació Mestres 68. La sala d'actes de la Facultat d'Educació i Psicologia de la UdG es va omplir per a aquella presentació, que va esdevenir també un homenatge al seu compromís social i acadèmic i a la rellevància de les seves recerques sobre els mestres a l'exili. Marquès havia rebut el Premi Mestres 68 l'any 2006, una distinció que reconeix la tasca desenvolupada en el món de l'educació. En aquell context, el president de l'associació, Josep Callís, el va definir com "una persona inconformista, que lluita per canviar les estructures educatives", una descripció que sintetitza una manera d'entendre l'educació com a eina de transformació social. El passat 21 de juny, la Universitat de Girona li va retre homenatge, amb la presentació d'un llibre que reivindica el seu llegat pedagògic i cívic ('Salomó Marquès: educació, memòria i democràcia'). L'acte va reconèixer la seva trajectòria com a pedagog i historiador compromès amb l'educació pública i els valors democràtics. La publicació, promoguda pel Nucli Paulo Freire amb el suport de diverses institucions i editada per Edicions UdG, es va presentar com un homenatge col·lectiu a la seva figura i al seu llegat. El llibre és un retrat complet de Mon Marquès amb la seva biografia, testimonis i textos propis per a conèixer tant la seva dimensió professional com humana. Les xarxes socials no han tardat a omplir-se de missatges de condol. L'alcalde de Girona, Lluç Salellas, ha destacat que "ens llega una gran obra i sobretot un gran exemple de compromís, bonhomia, esperança i amor". Per la seva banda, la vicealcaldessa Gemma Geis ha posat en valor que "ens va ensenyar que educar també és preservar la dignitat i la història dels qui ens han precedit". L'Arxiu Històric de Girona, l'activista cultural Guillem Terribas, l'escriptor Josep Maria Fonalleras, el mestre i pedagog Xavier Besalú, o la professora i historiadora de l'art Maria Ojuel també s'han sumat a les mostres de condol.

Font del document:

<https://www.diaridegirona.cat/educacio/2026/06/25/mor-salomo-marques-pedagog-rescatar-131798136.html>